

GJELDER FOR STUDIEÅRET 2004/2005

BIK 9990 HMS - ledelse; Helse, miljø og sikkerhet

Studium

Bachelor of Management

Kursansvarlig

Jon Lereim

Institutt

Ledelse og organisasjon

Semester

Se studieplan for aktuelt studium

Studiepoeng

30

Samfunnet setter stadig større fokus på virksomheters helse, miljø og sikkerhetsarbeid, samtidig er HMS-ansvarlig avhengig av reel innflytelse i virksomhetens ledelse og hos de ansatte, og de må kjenne sin rolle og ansvar i forhold til en virksomhet under utvikling.

HMS-ledelse innebærer ledelse av både tekniske fysiske, organisatoriske og sosiale områder. For å kunne ivareta et slikt kompetansebehov har vi utviklet et helhetlig lederprogram ved å kombinere lederutviklingskompetanse hos BI med HMS-kompetanse fra HMS Senteret på Lena.

Programmets målgruppe er Ledere med totalansvar, Linjeleder med HMS-ansvar, Prosjektledere med rapporteringsansvar og Internrådgivere HMS

Mål

Programmet søker å gi deltakeren en grundig lederutdanning med fokus på HMS. Etter gjennomført program skal lederen bli dyktigere i å utøve HMS-ledelse, herunder ha forståelse for relasjoner mellom samfunn, virksomhet og den enkelte ansatte, belyse ulike organisasjonsperspektiver, forstå filosofien rundt total kvalitetsledelse, og ha med seg verktøy og modeller for å kunne prioritere og fokusere på de viktigste områdene innen HMS for egen bedrift.

Forkunnskaper

Se innledning.

Obligatorisk litteratur

- Karlsen, Jan Erik. 1997. *Ledelse av helse, miljø og sikkerhet*. Bergen-Sandviken : Fagbokforlaget.
- Wig, Bjarne Berg. 1996. *Kvalitetsforbedring som håndverk : håndbok for praktikere* . 2. utg. Stavanger: Norsk forening for kvalitet.
- Nygren, Pär. 1996. *Utvikling og kvalitet i psykososialt arbeid*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Roos, Gøran, Georg von Krogh og Johan Roos. 2002. *Innføring i strategi*. 3 . utg. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Kaufmann, Geir og Astrid Kaufmann. 2003. *Psykologi i organisasjon og ledelse* . 3. utg. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Hotvedt, Terje. 1997. *Konflikt og konflikthåndtering i arbeidslivet* . Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Bolman, Lee G. og Terrence E. Deal. 2004. *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse* . 3. utg. Oslo: Gyldendal akademisk forl.
- Arbeidshefte for internevaluering basert på EFQM modellene for business excellence

I tillegg:

- Miljøverndepartementet. 1995. *Forskrift om frivillig deltagelse for industriforetak i en miljøstyrings- og miljørevisjonsordning (Forskrift om EMAS)* . Oslo: Departementet. ca 20.
- Kommunal- og arbeidsdepartementet. 2003. *Forskrifter av 6. desember 1996 nr 1127 om*

systematisk helse, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften).
Oslo: Cappelen.

- Norges standardiseringsforbund. 1992. *Kvalitetsledelse og kvalitetssystemelementer: retningslinjer* : NS-ISO-9004. Oslo: NSF ca 20.

Anbefalt litteratur

Ikke angitt.

Emneoversikt

1. HMS-ledelse i et virksomhetsperspektiv
2. HMS-ledelse i et total kvalitetsperspektiv
3. HMS-verktøy og -metoder
4. HMS i forhold til det organisatoriske og sosiale arbeidsmiljø
5. HMS-ledelse og revisjon
6. Den bærekraftige HMS-bedrift

Dataverktøy

Dataverktøy benyttes ikke i programmet.

Gjennomføring

Kurset gjennomføres over to semestre med totalt 150 kurstimer. Deltakerne blir meldt på til undervisning hvert semester; i første semester heter forelesningskurset BIK 9991 og i andre semester heter forelesningskurset BIK 9992.

I tillegg til undervisningen kreves det en betydelig egeninnsats fra den enkelte kursdeltaker, spesielt i cases knyttet til egen bedrift.

Det vil bli gjennomført bedriftsbesøk relatert til de ulike temaene. Programmet skal være prosessorientert, med en kontinuerlig veksling mellom undervisning, diskusjoner, øvelser og cases. Grunnlitteratur innen temaene vil bli lagt til grunn for programmet supplert med forskningsrelatert litteratur av nyere dato.

For nærmere beskrivelse av gjennomføringen vises til tilleggsinformasjon nedenfor.

Kurset godkjennes med 30 studiepoeng frem til tittelen Bachelor of Management, enten blant de frie vektallene eller som en valgfri spesialisering, 30 studiepoeng.

Eksamen

Kurset BIK 9990 HMS-ledelse; Helse, miljø og sikkerhet, 30 studiepoeng, avsluttes med tre eksamener. I 1. semester skriver studentene en individuell fagoppgave og i 2. semester er det en gruppeeksamen i form av en prosjektoppgave samt en fire timers individuell skriftlig eksamen. De tre eksamenene vektas slik: Fagoppgave 30 % (individuell), skriftlig eksamen 20 % (individuell), prosjektoppgave 50% (inntil 3 deltakere). Se eksamensoversikten nedenfor.

Til den skriftlige eksamen vil deltakerne bli testet i teorien som gjennomgås på samlingene og baserer seg på gjeldende pensum. Prosjektoppgaven skal være en analyse av et område i den enkeltes bedrift knyttet til den relevante teori og de faglig spørsmål som reises i kurset. Deltakerne skal selv definere og avgrense problemstillingen, men vil bli gitt veiledning i metodiske og faglig problemstillinger underveis.

Eksamenskode(r)

BIK 99901 HMS-ledelse. Individuell fagoppgave som teller 30% for å oppnå godkjent karakter i BIK 9990, 30 studiepoeng.

BIK 99902 HMS-ledelse. Prosjektoppgave som teller 50% for å oppnå godkjent karakter i BIK 9990, 30 studiepoeng.

BIK 99903 HMS-ledelse. Skriftlig eksamen fire timer som teller 20% for å oppnå godkjent karakter i BIK 9990, 30 studiepoeng.

Alle tre eksamener må være fullført og bestått med en samlet karakter 4.0 eller bedre for å få godkjent karakter i kurset BIK 9990, 30 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Til fagoppgave og prosjektarbeid er alle hjelpemidler tillatt. Til skriftlig eksamen er lover, forskrifter og ikke-programmerbar kalkulator tillatte hjelpemidler.

Kontinuasjon

Kontinuasjon etter nærmere avtale.

Modul 1: HMS-ledelse i et virksomhetsperspektiv

Formål

Modulen er en innføring til HMS i et virksomhetsperspektiv. Programmet gir en helhetsforståelse for HMS som lederansvar samt klargjører ansvarsområder for HMS.

Mål

Deltakeren skal igjennom modulen få forståelse for og kunnskap om HMS-arbeidet som en lederfunksjon, som en del av virksomhetens strategiske utvikling. Vi vil komme inn på hva HMS-arbeid har vært tradisjonelt og hvilke utfordringer som ligger i HMS-arbeidet i framtiden. Gjennom modulens ulike prosesser skal man oppnå en bevisstgjøring og erkjennelse av dette områdets betydning slik at den enkelte skal kunne foreta riktige prioriteringer i HMS-arbeidet i egen bedrift. Modulen gir også en introduksjon til Totalkvalitet som ledermodell.

Momenter

- Hva inneholder HMS-ledelse
- Hvorfor HMS
- Samfunnet i forandring. Utfordringer før og nå, utfordringer i forhold til HMS
- Helhetsperspektiver, strategisk og operativt
- Relasjoner mellom samfunn, virksomheter og interessenter
- Verdiskapningskjeden og verdiprioriteringer, -Etikk
- Verdianalyser
- Virksomhetens relasjoner: medarbeider, leder, kunde
- Forutsetninger for Totalkvalitets ledelse
- HMS relatert til virksomhetens policy og mål (strategisk målstyring)
- Kvalitetsmodellen som ledelsesmodell
- HMS, i går, i dag og i fremtiden – utfordringer
- Oversikt HMS-området, kunnskapskilder, støttespillere
- Tilsynsmyndigheter, lover og forskrifter, rettspraksis
- Virksomhetens roller og ansvar i forhold til HMS-rollen og –ansvar, og forståelse av disse
- HMS og rådgiverrollen

Modul 2: HMS-ledelse i et totalkvalitetsperspektiv

Formål

Modulen skal presentere HMS-ledelse som en del av totalkvalitetsperspektivet, og deltakeren vil lære mer om hvordan man skal lykkes i utøvelse av morgendagens og dagens HMS-ledelse. Dette vil utfordre flere sider av lederens egenskaper. I modulen gis det muligheter for å teste ut og utvikle egne ferdigheter gjennom øvelser og casearbeid.

Mål

Deltakeren skal lære om lederskap og totalkvalitet relatert til HMS-området og utvikle egenskaper for å utøve helhetlig HMS-ledelse på en bedre måte. En grundigere gjennomgang av TKL-modellen vil blant annet være et verktøy i dette arbeidet.

Momenter

- TKL-modellen og HMS sin plass i denne
- Form og arenaer for samarbeid
- Strategiprosesser
- Tverrfaglig samarbeid i grupper
- Gruppedynamikk og øvelser
- Teamledelse
- Forbedringsmetoder (Arbeidsmiljøsirkelen / Kreativ løsningsmetoder / HMS og forbedringsgrupper / Bedre bruk av arbeidsmøter / Utviklingssamtaler mv.)

Modul 3: HMS- verktøy og -metoder

Formål

Modulen skal gi deltakeren ulike metoder og verktøy for kartlegging, analyse og forbedringstiltak innen HMS-området.

Mål

Deltakeren skal kunne prioritere og ta i bruk hensiktsmessige metoder og verktøy for problemstillinger knyttet til HMS-arbeidet i egen bedrift. (1. ordens læring)

- Risikovurdering i HMS sammenheng (grovanalyser, jobbsikkerhetsanalyser, livsløpsanalyser, strategiske miljøanalyser osv)
- Analyse av mulige ressurstap
- HMS-beredskap, beredskapsanalyser
- HMS-kartlegginger
- Konsekvensanalyser og tiltak
- Oppfølgingsmetoder (inspeksjonsteknikker, egenkontroller, statistikk mv.)
- System og kompetanseutvikling
- Krisehåndtering

Modul 4: HMS i forhold til det organisatoriske og sosiale arbeidsmiljø

Formål

I denne modulen skal den enkelte lære om hvordan bedriftskulturen påvirker det organisatoriske arbeidsmiljøet og hvilke problemstillinger dette kan gi i organisasjonen.

Mål

Ved å forstå virksomhetskulturen skal den enkelte kunne påvirke holdninger og dermed utvikle ferdigheter i kontinuerlig HMS-forbedring.

- Hva er psykososialt- /organisatorisk arbeidsmiljø
- Hvordan sette mål på psykososialt- /organisatorisk arbeidsmiljø
- HMS-leder i veiledningsrollen
- Etiske dilemmaer
- Problem og konflikthåndtering
- Problemløsningsverktøy
- Endringsprosesser
- Årsak og virkning
- Motkrefter til forbedring
- Verktøy og metoder
- Kvalitetsmodellen og selvevaluering

Modul 5: HMS-ledelse og revisjon

Formål

Modulen skal gi deltakeren verktøy for å kunne måle forbedringer – HMS-måleparametre – samt evaluere HMS-tilstanden

Mål

Deltakeren skal kunne utarbeide måleparametre samt planlegge og gjennomføre revisjon med påfølgende tiltak, slik at bedriften "gjør de riktige tingene" i stedet for å "gjøre tingene riktig".

HMS- måleparametre (indikatorer); Formelle/tradisjonelle og fremtidsrettede (2 dager)

- HMS-lovgivningens krav til måleparametre
- Andre kravsettere med betydning for HMS (IK-MAT, EMAS, ISO 14001, ISO 9000-serien, Forsikring mv.)
- Benchmarking
- Kost/nytte analyser
- Livsløpsanalyser
- Den europeiske kvalitetsmodellen som effektivt revisjons verktøy

HMS revisjoner (3 dager)

- Internasjonal utvikling innen miljøledelse og miljørevisjon
- Kravsettere; myndigheter/standards/kunder
- Ulike typer revisjoner
- Planlegging av en HMS-revisjon
- Forberedelse
- Åpningsmøte
- Gjennomføring (casebedrift)
- Vurdering og tolkning av observasjoner, avvik og anmerkninger
- Rapportering med tiltak og oppfølging

Modul 6: Den bærekraftige HMS-bedrift

Modulansvarlig Tonje Haalien

Formål

Modulen skal være en oppsummering av programmet hvor de enkelte delene settes sammen for et helhetsperspektiv på HMS-ledelse.

Mål

Deltakeren skal ha kompetanse på HMS-ledelse med et strategisk perspektiv, forstå roller og ansvar innenfor ledelsen i bedriften, samt kunne stille diagnose, gi veiledning og revidere HMS-arbeidet – en taktisk/strategisk/operativ utøvelse av rollen som HMS-leder.

- Helhetsperspektiver for bærekraftig HMS
- Etske dilemmaer
- Lønnsomhetsaspektet
- Strategisk utvikling og betydning av HMS
- Prioritering
- Beredskap og krisehåndteringsstrategi
- Samle trådene fra modul 1 – 5, anvendelse videre
- HMS-årsrapporter
- HMS-krav til leverandører/underleverandører
- Cases fra offentlig og privat sektor